

# Misjonærskandalen

---

## Metoderapport SKUP-prisen 2005:

Journalister: Tor Strand og Stig Tore Laugen

Tittel: Misjonærskandalen

Når og hvor publisert: VG 11. juni - 30. august 2005

Redaksjon: VG

Adresse: Postboks 1185 Sentrum, 0107 Oslo

Kontaktpersoner: Tor Strand/Stig Tore Laugen, t elefon 22000000, 90548980 (Strand), 91600217 (Laugen).

### 6. Redegjørelse for arbeidet:

a)

I april 2005 mottok redaksjonen flere anonyme tips om at Misjonsalliansen hemmeligholdt en skandale knyttet til misjonærekteparet Trygve og Borghild Bjørkås i Manila, Filippinene. Strand begynte så smått å jobbe med dem.

På samme tid mottok Laugen på kveldsvakt en henvendelse fra en navngitt person som hevdet å ha opplysninger om svært kritikkverdige forhold ved Misjonsalliansens stasjon i Manila. I hovedsak dreide tipsene seg om at Bjørkås i forbindelse med overgangen til pensjonisttilværelsen hadde gitt bort alle eiendommene Misjonsalliansen hadde bygget opp ved hjelp av innsamlede midler fra Norge.

Da det ble klart at vi begge satt med informasjon om samme sak, slo vi oss sammen i det videre arbeidet. Reportasjeledelsen ga klarsignal til at vi kunne konsentrere oss om denne saken, og også reise til Filippinene for å drive undersøkelser der.

Vi hadde et fellesmøte med personen som hadde tatt kontakt med VG. Gjennom samtalen kom det fram at Misjonsalliansen i hemmelighet gjennom flere år hadde jobbet med å rydde opp etter Bjørkås. Han hadde arbeidet som eneveldende misjonær i Manila i 27 år og var lite samarbeidsvillig overfor hovedkontoret i Oslo. Alliansen ønsket å holde skandalen hemmelig.

b)

Misjonsalliansens virksomhet i Manilla går ut på å hjelpe barn i slumområdene til å gjennomføre skolegang og få litt yrkesutdanning. Ideen er at barna på denne måten skal bli selvbergende voksne som skal kunne ta vare på sine familier. På den måten håper man å begrense fattigdomsøkningen i landet. Dette har skjedd ved at alliansen gjennom årene bygget opp 12 sentre i fattigområder. Her ble det drevet barneskole og småbedrifter for kvinner slik at de kunne lære seg yrker og bli selvhjulpne. Programmet ble finansiert ved hjelp av innsamlede midler i Norge, noe Norad-støtte og en fadderbarnordning hvor nordmenn påtok seg ansvar for et eller flere barn ved å gi fast beløp hver måned til prosjektene på Filippinene.

Da vi gikk i gang med arbeidet, var det en ting som sto helt klart for oss: Siden Misjonsalliansen hadde holdt skandalen hemmelig i flere år - trolig av frykt for å miste givere - ble vi nødt til å forsøke å skaffe dokumentasjon på forholdene uten at Misjonsalliansen hadde kunnskaper om hva vi holdt på med. Uten slik dokumentasjon ville vi bli offer for hva Misjonsalliansen fant for godt å fortelle.

Spørsmålet vi søkte svar på var; Hvordan er det mulig at et misjonær kan underslå verdier for 26 millioner kroner, uten at det får konsekvenser for ham selv eller organisasjonen?

c)

I løpet av researchperioden avdekket vi at skandalen var enda mer omfattende enn vi først var blitt tipset om. Nå handlet det også om titalls millioner kroner som ikke var regnskapsført, ulovlig privat forretningsdrift med blant annet eksport av kvinnelig arbeidskraft til andre land og ulovlig privat næringsdrift ved Misjonsalliansens sentre. Det hele forsterket innledningsspørsmålet; Hvorfor har ikke dette fått konsekvenser for noen? Hvorfor er ikke Misjonsalliansens givere varslet, og forholdene politianmeldt?

d)

I researchfasen brukte vi de vanlige verktøyene for å skaffe oversikt over Misjonsalliansen og Bjørkås-paret. Internett ble trålet, og ved hjelp av researchverktøyet NetSnippets gikk det raskt å arkivere funnene derfra. I Brønnøysundregisteret hentet vi ut rolleutskrifter som ga oss oversikten over hvem som var sentrale i styret for Misjonsalliansen - en rekke sterke navn fra kristne organisasjoner. Alle navn ble kjørt gjennom Bizweb for å kartlegge eventuelle forbindelser og interesser. I denne fasen kom vi i kontakt med kilder som hadde konkrete kunnskaper om det som hadde skjedd, men uten at de ønsket å medvirke offentlig til å avdekke forholdene. Etter hvert fikk vi imidlertid anonyme eposter som ga hint om i hvilke retninger vi burde gå.

Strand har to ganger tidligere hatt med Trygve Bjørkås og gjøre. Første gang i 1983 - da var det en gladsak om et senter for slumbarna ved søppeldynga i Manila som skulle bygges opp for penger som ble samlet inn under TV-aksjonen "Aksjon Håp". Neste gang var da Trygve Bjørkås i 1988 ble fengslet for å ha drevet med våpensmugling.

Vi var også kjent med offentlige beskyldninger om at misjonæren hadde samarbeidet med eks-diktator Ferdinand Marcos og trolig står i forbindelse med enken Imelda som fortsatt styrer et mafiavelde på Filippinene. Samlet gjorde dette oss usikre på hvordan vi skulle legge opp arbeidet i Manila - uten at Bjørkås ble varslet eller at vi kom nær noen av hans kontakter. Stikkordet ble antikorrupsjon.

Vi forsøkte derfor først å skaffe oss en samarbeidspartner i Philippine Center for investigative journalism - Pcij - Senteret for undersøkende journalistikk i Manila. Det var mislykket. Vi fikk aldri svar på henvendelsen. Neste forsøk ble den filippinske avdelingen av anti-korrupsjonsorganisasjonen Transparency . Daglig leder Dr. Fransisco Morato var hjelpsomheten selv, og foreslo hvor vi skulle gå for å få tak i dokumentasjonen vi trengte. Hans forslag om å gjøre det på filippinsk måte - å betale en stråmann for å hente ut dokumenter - av slo vi ut fra en norsk ide om at vi måtte se hvor dokumentene kom fra.

En tredje kontaktperson ble journalisten Benny Antiporda, som i en liten, filippinsspråklig avis hadde skrevet noen saker om Bjørkås sitt forhold til en kriminell - forretningspartneren Rogelio Cornejo. Antiporda hadde også fremmet påstander om at Bjørkås finansierte en prostituert kvinne og hadde kjøpt henne en karaokebar. Dette fant vi ingen dokumentasjon for. Derfor skrev vi heller ikke noe om det i avisen.

Antiporda fikk vi først kontakt med nest siste dag av oppholdet vårt i Manila. Han var nyttig i den forstand at han fungerte som døråpner for oss inn til spesialetterforsker Rolando H. Besarra , lederen for hovedstadsavdelingen i National Bureau of Investigation(NBI).

Vi reiste til Manila 1. juni. og hadde lagt opp til syv effektive arbeidsdager før vi returnerte til Norge 8. juni. Med oss var fotograf Knut Erik Knudsen som de siste årene har vært på flere

oppdrag til Filippinene og dermed kjente byen og forholdene og hadde en del kontakter. Det var nyttig.

Ved avreise hadde vi en klar plan for hvordan de enkelte dagene skulle brukes. Den klarte vi å overholde.

Med oss til Filippinene hadde vi en liste på navn som var involvert i Misjonsalliansens virksomhet i Manila på en eller annen måte - alt fra medlemmer i Bjørkåsfamilien til ledere for de ulike sentrene osv. Denne tok vi med oss til Filippinenes svar på Brønnøysundregisteret - Securities and Exchange Commission (SEC). Her søkte vi opp firmaer de var engasjert i. Treffene ble overraskende mange. Vi var alle tre i full sving en hel fredag med å få ut regnskaper og stiftelseserklæringer for firmaer fra data og mikrofilm. De ansatte var svært hjelpeløse. Hvert dokument ble høytidelig stemplet for å bekrefte ektheten.

Ved hjelp av disse regnskapene kunne vi dokumentere at Bjørkås unnlot å regnskapsføre 26 millioner kroner som kom fra Norge.

Lørdag og søndag ble brukt til å reise rundt og fotodokumentere de 12 sentrene og få bekreftet nattklubbaktivitet og grisefarmdrift ved Misjonsalliansens sentre i utkanten av Manila.

Mandag fortsatte vi innhenting av dokumentasjon. SEC-dokumentene ga oss nye navn vi måtte sjekke. Vi visste at det hadde versert en skattesak mellom Finansdepartementet på Filippinene og Misjonsalliansen i anledning arbeidet med å føre tilbake de 12 eiendommene som var gitt bort.

Uten særlige problemer fikk vi ut dokumentet fra skatteavdelingen, Bureau of Internal Revenue, i departementet. Dokumentet beskrev hendelsene rundt eiendommene. Dermed hadde vi første dokumentasjon på at historien holdt vann.

Strand hadde fem år tidligere, i forbindelse med en kriminalsak, intervjuet sjefen for Interpol på Filippinene, statsadvokat Ricardo A. Diaz på hans kontor. Vi ringte han og spurte om det var mulig å få straffesaksregisteropplysninger på de personene som var forretningspartnere med Bjørkås. Diaz ønsket oss velkommen til kontoret senere på dagen. Han hadde utskriftene klare. De fleste av misjonærens samarbeidspartnere viste seg å være anmeldt, siktet eller etterlyst for kriminelle forhold, alt fra barnekidnapping til grove bedragerier.

Registeropplysningene sa ikke noe om endelig dom. Og da vi senere forsøkte å få dommene ut fra domstolen, viste det seg at rettsbygningen hvor de fleste dommene ble avsagt, brant ned et år tidligere - og alle dommer med den.

Vi hadde ingen formening om hvor Trygve Bjørkås holdt til før vi reiste til Manila. Ingen vi var i kontakt med, hadde hatt kontakt med mannen på flere år. Men gjennom internettsøk hadde vi funnet en annen organisasjon som drev blant fattige barn i Manila - Children's Relief Fund (CFR) Organisasjonen viste seg å være drevet av Trygve Bjørkås sin sønn Thor, med Trygve som kasserer og datteren Ann-Magrith som sekretær og den andre sønnen Borgar som informasjonsleder. Ifølge hjemmesiden deres på internett, samlet de inn penger til Papa John-senteret - et av de sentrene Bjørkås hadde gitt bort før han ble pensjonist. Vi hadde bestemt oss for å overvåke organisasjonens kontoradresse - og det viste seg at misjonærparet bodde der. Etter å ha oppsøkt adressen gjentatte ganger gjennom to dager, uten å se tegn til aktivitet - tok vi direkte kontakt. En tjener kom ut, fikk visittkortet vårt, og kom tilbake med beskjed om at Trygve Bjørkås ikke var tilstede og at Borghild Bjørkås ikke ønsket å snakke med oss. Dette var onsdag 8. juni om morgenen. Om kvelden reiste vi hjemover, klare til å konfrontere Misjonsalliansen med skandalen.

7.

Hvor mye arbeidstid og eventuell fritid er brukt på prosjektet?

Det meste av researchen forut for reisen ble gjort i arbeidstiden, innimellom annen journalistisk virksomhet, reiser og fritid. Noen kildemøter etter arbeidstid. Uken i Manila var intens, og vi kom alle hjem med om lag 80 timer overtid hver. Av grunner nevnt i punkt 8 gikk også helgen etter hjemkomst med til arbeide.

8. Spesielle erfaringer du vil nevne.

Strategi

Allerede samme dag som vi forsøkte å konfrontere Bjørkås, ringte Borghild Bjørkås og varslet Misjonsalliansen i Oslo om at VG hadde vært på døra. Det førte til internt krisemøte i Misjonsalliansen. Etter råd fra medierådgivningsbyrået JKL, hvor Misjonsalliansens styremedlem Lars Sætre arbeider, ble det bestemt at generalsekretær Nils-Tore Andersen skulle gå til den kristne dagsavisen Vårt Land og gi dem en versjon i håp om at det ville ta luven av VGs avsløringer.

"I går (9. juni) ble Vårt Land kontaktet av Misjonsalliansens generalsekretær, Nils-Tore Andersen, som opplyste at organisasjonen nå sender ut et informasjonsbrev til 12 000 faddere og givere", heter det i Vårt Lands sak som ble trykket 10. juni.

Saken hadde vært kjørt som konfidensiell internt i alliansen i flere år. Hadde ikke VG tatt saken, ville den trolig fortsatt vært ukjent for giverne og offentligheten. Dette tar vi som et tegn på at VG valgte riktig strategi i forhold til research, arbeid på stedet og påfølgende konfrontasjon. Hadde Misjonsalliansen gått ut med sin informasjon før VG hadde sikret dokumentasjon i Manila, ville ikke skandalens reelle omfang blitt kjent.

På grunn av at deler av saken var "plassert" i Vårt Land, valgte vi å gå bort fra publiseringsplanen vi selv hadde. Vi kastet oss derfor rundt, konfronterte Misjonsalliansens ledelse med våre funn i ett møte på ettermiddagen 10. juni, og publiserte de første artiklene (tre sider) påfølgende dag.

Korrupsjon

Det ville trolig ikke vært noe problem for VG å skaffe den dokumentasjonen vi trengte uten å arbeide så hardt for den, bare vi hadde betalt. Vi ble anbefalt av flere å betale en stråmann for å hente ut det vi trengte. Men kravet til å kjenne til dokumentenes opprinnelse gjorde at vi avsto fra muligheten, selv om det var vanlig praksis.

Ute av syne....

Vi opplevde mye velvilje fra våre kontakter, både sivile og politi, så lenge vi var der. Men etter at vi reiste hjem, ble de fleste avtaler brutt. Det er kanskje ikke så rart i et land hvor landets president stadig havner i korrupsjonsskandaler som har helt andre dimensjoner enn vår misjonærskandale. Men det førte til at vi aldri fikk ut de dommene vi trengte for å knytte Bjørkås til kriminelle.

Et siste forsøk vi gjorde ved å bruke en nordmann bosatt i området til å prøve å få ut en dom mot Bjørkås sin hovedsamarbeidspartner, førte til at han ble oppsøkt av to menn i korridorene på tinghuset som ville vite hvorfor han var ute etter den dommen. Vår mann søkte tilflukt hos en politipatrulje som kom forbi, og turte aldri forsøke å gjøre jobben igjen.

Sett i etterpåklokskapens lys, burde vi nok satt av noen flere dager til jobben i Manila - særlig for å få ut dommene vi trengte for å dokumentere Bjørkås sitt forhold til kriminelle.

Mangelen på konsekvenser for Bjørkås selv og styret er på mange måter påtagelig. Misjonsalliansen hevder at de valgte å ikke gå til sak mot Bjørkås etter råd fra sine filippinske advokater; - Bjørkås er gammel, en straffesak eller sivilrettslig sak tar mange år, koster mye penger og utfallet er ikke gitt. Alliansen har nøyd seg med å kreve at Bjørkås betaler tilbake en million kroner.

Vi mener også at frykten for å miste givere gjorde at Misjonsalliansen ønsket å holde så lav profil på saken som overhodet mulig. Alliansens ledelse fikk da også kritikk fra sørlandet for å ha gått ut i media (Vårt Land) med en sak som man tradisjonelt løser internt i slike miljøer.